

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 25 stycznia 2018 r. *

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuły 15 i 16 – Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów z udziałem konsumentów – Pojęcie „konsumenta” – Dokonywana między konsumentami cesja roszczeń wobec tego samego podmiotu prowadzącego działalność zawodową lub gospodarczą

W sprawie C-498/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, Austria) postanowieniem z dnia 20 lipca 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 września 2016 r., w postępowaniu:

Maximilian Schrems

przeciwko

Facebook Ireland Limited,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, J. Malenovský, M. Safjan (sprawozdawca), D. Šváby i M. Vilaras, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Bobek,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 lipca 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu M. Schremsa przez W. Prokscha oraz H. Hofmanna, Rechtsanwälte,
- w imieniu Facebook Ireland Limited przez N. Pitkowitza, M. Foerster oraz K. Struckmanna, Rechtsanwälte,
- w imieniu rządu austriackiego przez G. Eberharda oraz G. Kunnerta, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega, R. Kanitza oraz M. Hellmanna, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

- w imieniu rządu portugalskiego przez M. Figueireda, L. Ineza Fernandes oraz S. Duarte Afonso, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina i M. Heller, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 listopada 2017 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 i 16 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy M. Schremsem, zamieszkałym w Austrii, a Facebook Ireland Limited, z siedzibą w Irlandii, w przedmiocie żądań stwierdzenia, zaniechania, ujawnienia informacji, przedstawienia sprawozdań i zapłaty kwoty 4000 EUR w odniesieniu do kont na Facebooku wykorzystywanych do celów prywatnych zarówno przez M. Schremsa, jak i przez siedem innych osób, które scedowały na M. Schremsa swoje prawa związane z owymi kontami.

Ramy prawne

Rozporządzenie nr 44/2001

- 3 Zgodnie z brzmieniem motywów 8, 11 i 13 rozporządzenia nr 44/2001:

„(8) Spory prawne podlegające niniejszemu rozporządzeniu muszą mieć łącznik z terytorium jednego spośród państw członkowskich związanych tym rozporządzeniem. Wspólne przepisy o jurysdykcji powinny zatem znajdować zastosowanie zasadniczo wtedy, gdy pozwany ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę] w jednym z tych państw członkowskich.

[...]

(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo [co do zasady] od miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze [być zawsze dostępna], z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [uzasadniony jest inny łącznik]. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost [w sposób autonomiczny] w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

[...]

(13) W sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne”.

4 Artykuł 2 powołanego rozporządzenia stanowi:

„1. Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania [lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa [lub systemu prawnego, któremu podlega osoba prawna], przed sądy tego państwa członkowskiego.

2. Do osób, które nie są obywatelami państwa członkowskiego, w którym mają miejsce zamieszkania, stosuje się przepisy jurysdykcyjne właściwe dla obywateli tego państwa”.

5 Zawarta w rozdziale II rozporządzenia nr 44/2001 sekcja 4, zatytułowana „Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów z udziałem konsumentów”, obejmuje art. 15–17.

6 Artykuł 15 rzeczonego rozporządzenia stanowi:

„1. Jeżeli przedmiotem postępowania jest [są] umowa lub roszczenia z umowy, którą zawarła osoba, konsument, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby, jurysdykcję określa się na podstawie niniejszej sekcji, bez uszczerbku dla art. 4 oraz art. 5 pkt 5,

- a) jeżeli chodzi o umowę sprzedaży na raty rzeczy ruchomych; lub
- b) jeżeli chodzi o umowę pożyczki spłacanej ratami lub inną umowę kredytową, która przeznaczona jest do finansowania kupna rzeczy tego rodzaju; lub
- c) we wszystkich innych przypadkach, gdy druga strona umowy w państwie członkowskim, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę], prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub taką działalność w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa członkowskiego lub do kilku państw włącznie z tym państwem członkowskim, a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

2. Jeżeli kontrahent konsumenta nie ma miejsca zamieszkania [lub siedziby] na terytorium państwa członkowskiego, ale posiada filię, agencję lub inny oddział w państwie członkowskim, to będzie on traktowany w sporach dotyczących ich działalności, tak jak gdyby miał miejsce zamieszkania na terytorium tego państwa.

3. Niniejsza sekcja nie ma zastosowania do umów przewozu, z wyjątkiem umów podróży przewidujących w zamian za cenę ryczałtową połączone świadczenia przewozu i noclegu”.

7 Artykuł 16 rzeczonego rozporządzenia przewiduje:

„1. Konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swemu kontrahentowi albo przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium ten kontrahent ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę], albo przed sąd miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę].

2. Kontrahent może wytoczyć powództwo przeciwko konsumentowi tylko przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę].

3. Przepisy niniejszego artykułu nie naruszają prawa do wytoczenia powództwa wzajemnego przed sąd, przed którym zgodnie z niniejszą sekcją zawisło powództwo główne”.

8 Artykuł 17 tego samego rozporządzenia stanowi:

„Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas,

- 1. jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu; lub

2. jeżeli przyznaje ona konsumentowi uprawnienie do wytaczania powództwa przed sądy inne niż wymienione w niniejszej sekcji; lub
3. jeżeli została ona zawarta między konsumentem a jego kontrahentem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania [lub siedzibę] lub zwykłego pobytu w tym samym państwie członkowskim, a umowa ta uzasadnia jurysdykcję sądów tego państwa członkowskiego, chyba że taka umowa nie jest dopuszczalna według prawa tego państwa członkowskiego”.

Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012

- 9 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1) uchyliło rozporządzenie nr 44/2001. Niemniej jednak zgodnie z jego art. 66 ust. 1 rozporządzenie nr 1215/2000 ma zastosowanie wyłącznie do postępowań sądowych wszczętych w dniu 10 stycznia 2015 r. lub później.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 10 Maximilian Schrems korzysta z serwisu społecznościowego Facebook od 2008 r. Początkowo korzystał z Facebooka wyłącznie w celach prywatnych pod fałszywym nazwiskiem. Od 2010 r. wykorzystuje on konto na Facebooku tylko dla potrzeb swojej prywatnej działalności, takiej jak wymiana zdjęć, czatowanie i redagowanie postów z około 250 znajomymi. Swoje nazwisko zapisuje na tym koncie cyrylicą, aby uniemożliwić wyszukiwanie za pomocą nazwiska. Ponadto od 2011 r. zarejestrował samodzielnie stworzoną na Facebooku stronę, za której pośrednictwem informuje internautów o działaniu, które podjął przeciwko Facebook Ireland, o swoich wykładach, uczestnictwie w panelach dyskusyjnych i o wystąpieniach w mediach, a ponadto w celu apelowania o datki oraz reklamowania swoich książek.
- 11 Począwszy od sierpnia 2011 r. M. Schrems złożył do irlandzkiego inspektora danych osobowych 23 skargi przeciwko Facebook Ireland, z których jedna doprowadziła do odesłania prejudycjalnego do Trybunału (zakończono go wydaniem wyroku z dnia 6 października 2015 r., Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650).
- 12 Maximilian Schrems opublikował dwie książki poświęcone postępowaniu wszczętemu przez niego w przedmiocie podnoszonego naruszenia danych osobowych, wygłaszał wykłady (niektóre z nich odpłatnie), w szczególności na zaproszenie podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, zarejestrował liczne strony internetowe (blogi, petycje online oraz strony poświęcone finansowaniu społecznościowemu postępowań, które prowadził przeciwko stronie pozwanej w postępowaniu głównym). Ponadto M. Schrems założył stowarzyszenie na rzecz egzekwowania prawa podstawowego do ochrony danych osobowych, otrzymał różne nagrody, a ponad 25 000 osób z całego świata dokonało na jego rzecz cesji swoich roszczeń w celu umożliwienia mu ich dochodzenia w ramach postępowania głównego.
- 13 Założone przez M. Schremsa stowarzyszenie dążące do egzekwowania ochrony danych nie jest nastawione na osiągnięcie zysków i ma za cel czynne egzekwowanie prawa podstawowego do ochrony danych, niezbędne związane z tym działania informacyjne i medialne oraz uświadamianie polityczne. Jego celem jest wspieranie finansowe pilotażowych postępowań realizujących interes ogólny przeciwko przedsiębiorcom, którzy potencjalnie zagrażają temu prawu podstawowemu. Dąży on również do zapewnienia koniecznego finansowania i w tym celu zbiera datki zarządza nimi i wypłaca je..

- 14 Maximilian Schrems podnosi w istocie, że strona pozwana ponosi odpowiedzialność za naruszenie szeregu przepisów z zakresu ochrony danych osobowych, w szczególności Datenschutzgesetz 2000 (austriackiej ustawy o ochronie danych osobowych z 2000 r.), Data protection Act 1988 (irlandzkiej ustawy z 1988 r. o ochronie danych) lub dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz.U. 1995, L 281, s. 31 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 13, t. 15, s. 355).
- 15 Maximilian Schrems podnosi przed Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (sądem okręgowym dla spraw cywilnych w Wiedniu, Austria) szczegółowe żądania dotyczące, po pierwsze, stwierdzenia posiadania przez stronę pozwaną w postępowaniu głównym zwykłego przymiotu usługodawcy i poddania jej obowiązującym instrukcjom, względnie stwierdzenia posiadania przez tę stronę przymiotu zleceniodawcy w zakresie, w jakim przetwarzanie danych następuje do jego własnych celów, a także stwierdzenia bezskuteczności warunków umowy dotyczących warunków użytkowania; po drugie, zaniechania wykorzystywania do własnych celów lub celów osób trzecich dotyczących go danych osobowych; po trzecie, udzielenia informacji dotyczących wykorzystywania dotyczących go danych; i po czwarte, przedstawienia sprawozdań i zobowiązania do dostosowania warunków umowy, naprawienia szkody i zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia.
- 16 W uzasadnieniu M. Schrems powołuje się na swoje prawa oraz na scedowane na niego dla celów wytoczenia powództwa przeciwko Facebook podobne prawa siedmiu kontrahentów strony pozwanej w postępowaniu głównym, którzy – zgodnie z jego twierdzeniem – są również konsumentami zamieszkującymi w Austrii, Niemczech oraz Indiach.
- 17 Zdaniem M. Schremsa sąd ów ma jurysdykcję międzynarodową jako sąd właściwy dla miejsca zamieszkania konsumenta zgodnie z art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001.
- 18 Facebook Ireland podnosi w szczególności zarzut braku jurysdykcji międzynarodowej.
- 19 Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (sąd okręgowy dla spraw cywilnych w Wiedniu) odrzucił pozew M. Schremsa w oparciu o uzasadnienie, w myśl którego, jako że powód korzysta z Facebooka również dla celów zawodowych, nie może on powoływać się na podstawę jurysdykcji zastrzeżoną dla konsumentów. Zdaniem owego sądu podstawa jurysdykcji, na którą może powołać się cedent, nie może objąć również cesjonariusza.
- 20 Maximilian Schrems wniósł odwołanie od postanowienia sądu pierwszej instancji do Oberlandesgericht Wien (wyższego sądu regionalnego, Wiedeń, Austria), który częściowo zmienił to rozstrzygnięcie. Sąd ów uznał za dopuszczalne roszczenia wywodzone z umowy zawartej osobiście między powodem w postępowaniu głównym a pozwaną w tymże postępowaniu. Sąd ów odrzucił jednak odwołanie w części dotyczącej scedowanych roszczeń. Zdaniem tego sądu podstawy jurysdykcji zastrzeżone dla konsumentów mają zastosowanie do powoda w postępowaniu głównym tylko wtedy, gdy dochodzi on swoich własnych roszczeń. W konsekwencji M. Schrems nie może skutecznie powoływać się na drugą hipotezę art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 na potrzeby egzekwowania scedowanych na niego roszczeń. Jednakowoż w pozostałym zakresie sąd odwoławczy odrzucił zarzuty procesowe podnoszone przez Facebook Ireland.
- 21 Obie strony odwołały się od owego rozstrzygnięcia, wnosząc skargę rewizyjną (Revision) do Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego, Austria).
- 22 Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) zauważa, że jeśli powód w postępowaniu głównym zostałby uznany za „konsumenta”, to postępowanie powinno toczyć się przed sądem w Wiedniu. To samo dotyczyłoby postępowań mających za przedmiot roszczenia konsumentów zamieszkałych w Wiedniu.

W tym względzie nie obciążałoby to dodatkowo w istotny sposób strony pozwanej w postępowaniu głównym, gdyby w toku tego postępowania miały być wobec niej podnoszone również sędowane roszczenia.

- 23 Sąd odsyłający uważa jednak, że mając na uwadze orzecznictwo Trybunału, nie można jednak z wymaganą pewnością udzielić odpowiedzi na pytanie dotyczące zakresu, w jakim konsument, który staje się cesjonariuszem roszczeń cedowanych na niego przez innych konsumentów w celu ich wspólnego dochodzenia, może powołać się na podstawę jurysdykcji zastrzeżoną dla konsumentów.
- 24 W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 15 rozporządzenia [nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że »konsument« w rozumieniu tego przepisu traci ten przymiot, jeżeli po dłuższym korzystaniu z prywatnego konta na Facebooku w związku z dochodzeniem swoich roszczeń publikuje książki, wygłasza wykłady częściowo również odpłatne, prowadzi strony internetowe, organizuje zbiórki datków na [sfinansowanie] dochodzeni[a] swoich roszczeń i przyjmuje cesję roszczeń licznych konsumentów w zamian za zapewnienie przekazania im kwoty wygranej w procesie po odliczeniu kosztów procesu?

2) Czy art. 16 rozporządzenia [nr 44/2001] należy interpretować w ten sposób, że konsument może dochodzić w danym państwie członkowskim równocześnie ze swoimi roszczeniami wynikającymi z umowy konsumenckiej przed sądem właściwym dla powoda również podobnych roszczeń innych konsumentów, mających miejsce zamieszkania:

- a) w tym samym państwie członkowskim,
- b) w innym państwie członkowskim lub
- c) w państwie trzecim,

jeśli roszczenia te, wynikające z umów konsumenckich zawartych z tą samą stroną pozwaną, zostały na niego sędowane z tego samego prawnego powodu [w ramach tego samego kontekstu prawnego] i jeśli umowa cesji nie wchodzi w zakres działalności gospodarczej lub zawodowej powoda, lecz służy wspólnemu dochodzeniu roszczeń?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 25 Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że użytkownik prywatnego konta na Facebooku nie traci przymiotu „konsumenta” w rozumieniu rzeczzonego przepisu, jeżeli publikuje książki, wygłasza wykłady, prowadzi strony internetowe, organizuje zbiórki datków i staje się cesjonariuszem roszczeń licznych konsumentów dla celów dochodzenia ich w postępowaniu sądowym.
- 26 Na wstępie należy przypomnieć, że w zakresie, w jakim rozporządzenie nr 44/2001 zastępuje Konwencję z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmienioną późniejszymi konwencjami o przystąpieniu nowych państw członkowskich do tej konwencji, wykładnia dokonana przez Trybunał w odniesieniu do postanowień tej konwencji pozostaje aktualna dla późniejszych przepisów rzeczzonego rozporządzenia, o ile przepisy obu tych aktów można uznać za „równoważne” (wyrok z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo). W rozważanym wypadku zachodzi taka równoważność.

- 27 W ramach systematyki rozporządzenia nr 44/2001 jurysdykcja sądów państwa członkowskiego miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego stanowi zasadę ogólną, ustanowioną w art. 2 ust. 1 rzeczonoego rozporządzenia. Jedynie w drodze odstępstwa od tej zasady przepis ów przewiduje enumeratywnie wyliczone przypadki, w których pozwany może, względnie musi, zostać pozwany przed sądy innego państwa członkowskiego. W konsekwencji zasady jurysdykcyjne stanowiące odstępstwo od tej zasady ogólnej należy poddawać wykładni ścisłej, co oznacza, że nie mogą one być interpretowane w sposób wykraczający poza stosowanie ich do wypadków wyraźnie przewidzianych w rzeczonym rozporządzeniu (zob. podobnie wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 32).
- 28 O ile pojęcia użyte w rozporządzeniu nr 44/2001, a zwłaszcza pojęcia znajdujące się w art. 15 ust. 1 tego rozporządzenia, należy interpretować w sposób autonomiczny, głównie poprzez odwołanie się do systematyki i celów wspomnianego rozporządzenia, tak aby zapewnić jego jednolite stosowanie we wszystkich państwach członkowskich (wyrok z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo), o tyle w celu zagwarantowania poszanowania celów realizowanych przez prawodawcę europejskiego w dziedzinie umów zawieranych z udziałem konsumentów, jak również spójności prawa Unii, należy wziąć także pod uwagę pojęcie „konsumenta” występujące w innych uregulowaniach prawa Unii (wyrok z dnia 5 grudnia 2013 r., Vapenik, C-518/12, EU:C:2013:790, pkt 25).
- 29 Trybunał orzekł w tej kwestii, iż pojęcie „konsumenta” w rozumieniu art. 15 i 16 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w sposób ścisły, odwołując się do pozycji zajmowanej przez daną osobę w ramach określonej umowy, uwzględniając naturę i cel tej umowy, a nie sytuację subiektywną tejże osoby, ponieważ ta sama osoba może być uważana za konsumenta w odniesieniu do pewnych czynności i za przedsiębiorcę w odniesieniu do innych czynności (zob. podobnie wyroki: z dnia 3 lipca 1997 r., Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, pkt 16; z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 36).
- 30 Trybunał wywiódł z tego, że jedynie umowy zawarte poza zakresem jakiejkolwiek działalności lub poza jakimkolwiek celem gospodarczym [lub zawodowym] i niezależnie od nich, to jest zawarte jedynie w celu zaspokojenia własnych prywatnych potrzeb konsumpcyjnych osoby, są objęte zakresem szczególnego systemu przewidzianego w owym rozporządzeniu w dziedzinie ochrony konsumenta uznawanego za słabszą stronę umowy, natomiast tego rodzaju ochrona nie znajduje uzasadnienia w przypadku umów, których celem jest działalność gospodarcza [lub zawodowa] (zob. podobnie wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 36).
- 31 Z powyższego wynika, że szczególne przepisy jurysdykcyjne zawarte w art. 15–17 rozporządzenia nr 44/2001 znajdują co do zasady zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy celem umowy zawartej między stronami jest inne niż gospodarcze [lub zawodowe] użycie danego towaru bądź usługi (zob. podobnie wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 37).
- 32 Jeżeli chodzi w szczególności o osobę, która zawiera umowę w celu służącym po części prowadzonej przez nią działalności gospodarczej [lub zawodowej], a zatem której to umowy zaledwie część nie ma związku z ową działalnością, Trybunał orzekł już, że taka osoba mogłaby powoływać się na przywołane powyżej przepisy jedynie w sytuacji, w której związek owej umowy z działalnością gospodarczą [lub zawodową] zainteresowanego byłby tak nikły, że stałby się marginalny, a zatem odgrywałby jedynie nieznaczną rolę w kontekście transakcji, dla której w swej całości umowa ta została zawarta (zob. podobnie wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 39).
- 33 To w świetle przywołanych powyżej zasad należy zbadać, czy użytkownik konta na Facebooku nie traci przymiotu „konsumenta” w rozumieniu art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 w okolicznościach takich jak zaistniałe w postępowaniu głównym.

- 34 W kwestii tej w szczególności z postanowienia odsyłającego wynika, że w pierwszej kolejności M. Schrems korzystał w latach 2008–2010 z konta na Facebooku, które utworzył wyłącznie dla celów prywatnych, podczas gdy, począwszy od roku 2011, korzystał również ze strony na Facebooku.
- 35 Zdaniem powoda w postępowaniu głównym jest on stroną dwóch odrębnych umów: jednej dotyczącej strony na Facebooku, a drugiej dotyczącej konta na Facebooku. Facebook Ireland utrzymuje natomiast, że zarówno konto na Facebooku, jak i strona na Facebooku stanowią elementy jednego i tego samego stosunku umownego.
- 36 O ile to do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy M. Schrems i Facebook Ireland są związani rzeczywiście jedną, czy też kilkoma umowami, oraz sformułowanie wniosków płynących z owego ustalenia dla faktu posiadania przez M. Schremsa przymiotu „konsumenta”, o tyle należy sprecyzować, że nawet wynikające z umowy powiązanie konta i strony na Facebooku nie przesądza o wyniku owej oceny w świetle zasad przypominanych w pkt 29–32 niniejszego wyroku.
- 37 W ramach owej oceny, zgodnie z przypominanym w pkt 29 niniejszego wyroku wymogiem dokonywania wykładni ścisłej pojęcia „konsumenta” w rozumieniu art. 15 rozporządzenia nr 44/2001, należy uwzględnić w szczególności – jako że chodzi o usługi numerycznego serwisu społecznościowego aspirującego do bycia wykorzystywanym w dłuższej perspektywie czasu – następującą w późniejszym okresie ewolucję sposobu korzystania z oferowanych przez ów serwis usług.
- 38 Wykładnia ta oznacza w szczególności, że powód korzystający z owych usług mógłby powoływać się na przymiot konsumenta, jedynie jeśli zasadniczo niezwiązany z działalnością gospodarczą lub zawodową sposób korzystania z tychże usług, dla celów którego pierwotnie zawarł on odnośną umowę, nie nabrał z czasem charakteru zasadniczo gospodarczego lub zawodowego.
- 39 Jako że pojęcie „konsumenta” jest definiowane jako przeciwieństwo pojęcia „podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą” (zob. podobnie wyroki: z dnia 3 lipca 1997 r., Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, pkt 16; z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 36) oraz że posiadanie przymiotu konsumenta jest niezależne od konkretnego zasobu wiedzy, jakim może dysponować dana osoba, czy też od posiadanych przez nią w rzeczywistości informacji (wyrok z dnia 3 września 2015 r., Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, pkt 21), toteż ani ekspertyza, którą owa osoba może osiąść w dziedzinie, w której ramy wpisuje się dana usługa, ani zaangażowanie tej osoby w reprezentowanie praw i interesów użytkowników owych usług nie odbierają jej przymiotu „konsumenta” w rozumieniu art. 15 rozporządzenia nr 44/2001.
- 40 Wykładnia pojęcia „konsumenta”, która wykluczałaby podejmowanie opisanej działalności, sprowadzałaby się bowiem do uniemożliwienia skutecznej ochrony praw przysługujących konsumentowi w stosunku do drugiej strony umowy mającej status przedsiębiorcy, łącznie z prawami związanymi z ochroną ich danych osobowych. Taka wykładnia godziłaby w ustanowiony w art. 169 ust. 1 TFUE cel dotyczący popierania prawa konsumentów do organizowania się w celu zachowania ich interesów.
- 41 W świetle całokształtu powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż art. 15 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że użytkownik prywatnego konta na Facebooku nie traci przymiotu „konsumenta” w rozumieniu rzeczonego przepisu, jeżeli publikuje książki, wygłasza wykłady, prowadzi strony internetowe, organizuje zbiórki datków i staje się cesjonariuszem roszczeń licznych konsumentów dla celów dochodzenia ich w postępowaniu sądowym.

W przedmiocie pytania drugiego

- 42 Poprzez swoje pytanie drugie sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie znajduje on zastosowania do powództwa wytoczonego przez konsumenta pragnącego dochodzić przed sądem właściwym dla jego miejsca zamieszkania nie tylko przysługujących mu praw, lecz również praw scedowanych na niego przez innych konsumentów zamieszkujących w tym samym państwie członkowskim, innym państwie członkowskim lub państwie trzecim.
- 43 W tym względzie należy na wstępie przypomnieć, że zasady jurysdykcyjne zawarte w sekcji 4 rozdziału II rozporządzenia nr 44/2001 stanowią odstępstwo zarówno od ogólnej zasady jurysdykcyjnej ustanowionej w art. 2 ust. 1 owego rozporządzenia, przyznającej jurysdykcję sądom państwa członkowskiego, na terytorium którego pozwany ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, jak i od zasady jurysdykcji szczególnej w sprawach dotyczących umów lub roszczeń wynikających z umów, ustanowionej w art. 5 pkt 1 tego rozporządzenia, zgodnie z którą sądem właściwym jest sąd miejsca, gdzie zobowiązanie będące przedmiotem powództwa zostało wykonane albo ma zostać wykonane. Z tego względu zasady te należy bezwzględnie interpretować w sposób ścisły (zob. wyrok z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 44 Następnie Trybunał orzekł już, że szczególny system ustanowiony w art. 15 i nast. rozporządzenia nr 44/2001, zainspirowany ideą ochrony konsumentów, uznawanych za stronę ekonomicznie słabszą i prawnie mniej doświadczoną niż jej kontrahent, działa w ten sposób, że konsument korzysta z ochrony tylko wtedy, gdy osobiście jest powodem lub pozwanym w ramach postępowania. Z tego względu powód, który sam nie jest stroną umowy konsumenckiej mającej stanowić przedmiot postępowania, nie może korzystać z podstawy jurysdykcji zastrzeżonej dla konsumentów (zob. podobnie wyrok z dnia 19 stycznia 1993 r., Shearson Lehman Hutton, C-89/91, EU:C:1993:15, pkt 18, 23, 24). Powyższe rozważania należy mieć również na względzie w odniesieniu do konsumenta będącego cesjonariuszem roszczeń innych konsumentów.
- 45 Zasady jurysdykcji ustanowione w dziedzinie umów z udziałem konsumentów w art. 16 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia stosują się bowiem – zgodnie z brzmieniem tego artykułu – wyłącznie do powództwa wytoczonego przez konsumenta przeciwko drugiej stronie umowy, co wymaga bezwzględnie zawarcia przez konsumenta umowy z pozwanym przedsiębiorcą (wyrok z dnia 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 32).
- 46 Ponadto warunek dotyczący istnienia umowy zawartej między konsumentem i pozwanym przedsiębiorcą pozwala zapewnić przewidywalność jurysdykcji, co jest jednym z celów rozporządzenia nr 44/2001, jak wynika to z motywu 11 tego rozporządzenia.
- 47 W końcu, wbrew argumentom podnoszonym w ramach niniejszego postępowania przez M. Schremsa oraz przez rządy austriacki i niemiecki, fakt, że konsument będący cesjonariuszem roszczeń innych konsumentów może w każdym wypadku wytoczyć – przed sądem właściwym dla jego miejsca zamieszkania – powództwo w przedmiocie roszczeń wywodzonych przez niego osobiście z umowy zawartej z pozwanym oraz w przedmiocie analogicznych do nich roszczeń na niego scedowanych, nie może powodować objęcia jurysdykcją rzeczowego sądu również roszczeń scedowanych.
- 48 Jak Trybunał uściślił już w innym kontekście, cesja wierzytelności nie może sama w sobie mieć wpływu na ustalenie sądu właściwego (wyroki: z dnia 18 lipca 2013 r., ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, pkt 58; z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 35). Z powyższego wynika, że właściwość sądów innych aniżeli wyraźnie przewidziane przez rozporządzenie nr 44/2001 nie może zostać ustanowiona poprzez zgrupowanie kilku roszczeń u jednego powoda. Zatem, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 98 opinii, cesja taka jak stanowiąca przedmiot postępowania głównego nie może prowadzić do utworzenia nowej podstawy jurysdykcji szczególnej dla konsumenta będącego cesjonariuszem.

- 49 W świetle całokształtu powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie znajduje on zastosowania do powództwa wytoczonego przez konsumenta pragnącego dochodzić przed sądem właściwym dla jego miejsca zamieszkania nie tylko przysługujących mu praw, lecz również praw scedowanych na niego przez innych konsumentów zamieszkujących w tym samym państwie członkowskim, innym państwie członkowskim lub państwie trzecim.

W przedmiocie kosztów

- 50 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że użytkownik prywatnego konta na Facebooku nie traci przymiotu „konsumenta” w rozumieniu rzeczonego przepisu, jeżeli publikuje książki, wygłasza wykłady, prowadzi strony internetowe, organizuje zbiórki datków i staje się cesjonariuszem roszczeń licznych konsumentów dla celów dochodzenia ich w postępowaniu sądowym.
- 2) Artykuł 16 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że nie znajduje on zastosowania do powództwa wytoczonego przez konsumenta pragnącego dochodzić przed sądem właściwym dla jego miejsca zamieszkania nie tylko przysługujących mu praw, lecz również praw scedowanych na niego przez innych konsumentów zamieszkujących w tym samym państwie członkowskim, innym państwie członkowskim lub państwie trzecim.

Podpisy